

R. Simon

①

Op Sh
922.962
S 378

Schneider, S

ס פ ר

חוט המשולש

החדש

הנקרא גם כן

עץ אבות

תוכו רצוף אהבה תולדות וקורות ימי חיי שלשה עמודי עולם מאורי הגולה אשר האירו פני תבל בתורתם וצדקתם ה"ה

רבינו **משה סופר** זצוק"ל

בעל שו"ת חתם סופר אבדק"ק פרעשבורג

וה"ה חותן משה

רבינו **עקיבא איגר** זצוק"ל

בעל שו"ת רע"ק אבדק"ק פוזנא והמרינה

וה"ה בנם

רבינו **אברהם שמואל בנימין סופר** זצוק"ל

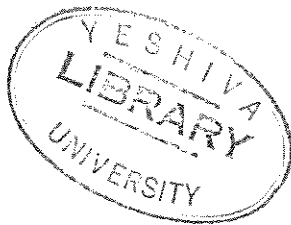
בעל שו"ת כתב סופר אבדק"ק פרעשבורג

חוברו לה יחדיו ע"י ענף עץ אבות בנם

הצעיר **שלמה סופר בה"ג מהראשבים** זצוק"ל

אבדק"ק בערעגנסאם והגליל תע"א

גדול הרבה באיכות וכמות הוצאה חדשה זו בדברים נפלאים ונחמדים בתוספות מרובה על העיקר

וכעת נערך ונדפס מחדש והוגה מן כל

השיבושים והשגיאות שנפלו בהוצאות הקודמות

והוצא לאור על-ידי

הוצאת מסורה

תל-אביב (ישראל)

תשכ"ג

זמני כקודם וזמני שגור - ②

זמני קדום במקום סזוקג - ⑦

(הזמין את צניציה הקדום זמן
פזם כמזג הסזוקג והמסגור)

דברים שה לו אביו הקדוש : א) כי מיום עמדו על דעתו לא התפלל תפלה עם מחשבת זרה. ב) מימיו לא עלה על לבו שום מחשבת כבוד וגאווה בלמדו תורה ברכים ובחידשו חידושי תורה רק פעם אחת כשנתקבל לאב"ד בדרעזניטין בדרשה ראשונה שדרש רצה להראות כחו בלימוד אבל גם זה רק למען ייראו מלפניו ויתו דבריו נשמעים. ג) מה שנהג נשיאותו וביתו ברמה לא היתה כדי להתגדל כי אם רק לשם שמים :

קודם שהלך מפרעשבורג למקום הרחצה הי' הנהוג שכאו אנשי הקהלה לקבל ברכתו וכל חכמי העיר ויקירי הקהלה בקרו אותו קודם הליכתו בש"ק בביתו ובני הקהלה ליווהו עד חוץ להעיר ואם הלך למקום הרחצה באחת המקומות הסמוכות לפ"ב כמו ליערגן*) באזינג שכרו עדת פ"ב שני מרכבות אשר עמדו הכן מבוקר עד ערב להביא ולהוליך שם כל מי שירצה מדייני וחכמי ויקירי העיר או בחור נכבד לבקר אותו במקום אשר איוה למושב לו. — תמיד היו אתו מבקרים וקיבל את כל אדם בסבר פנים יפות פנים שוחקות, והגם שהכילי טרדון הקיפוהו ולבלעי רוקי לא נתנוהו בכ"ז לא השיב פניהם ריקם ודיבר עם כל אחד לפי ענינו ועסקו, לת"ה לפי ערכו

זקיני זצ"ל שהבעה"ב מלשין עליו ושאל למשמשו אבל הוא לא רצה להוציא דבר מגונה מפיו על רבו ובהכרח סיפר מה שבעל האכסניא אומר עליו, וזקיני ציוה לקרוא לרב העיר והשביע את האיש בפניו לאמור אם אמת הדבר שאמר עליו דברים מגונים האלה והוא הורה ולא בוש, ושאלו מה זה ראית ממני עד שאני נחשד בעיניך על זה, ואמר יען ראה מאחורי הדלת בש"ק לסעודת צהריים ישב אל השולחן ולא קידש היום (דרך זקיני הי' לעשות קידוש בפת שחרית ובסעודת צהריים בדרך על כוס יין שהוא עיקר קדושה רבא) ואיזה יהודי אוכל בלא קידוש ? כן השיב, והרהר זקיני זצ"ל מה חטא עד שעלתה לו לימי זקנותו שיוציאו עליו לישנא בישא ושיאמרו עליו כן ונפל בדעתו אולי משום שעבר על דברי חז"ל ע"ה חסיד אסור לת"ה לדור בשכונתו, ועדיין לא נח דעתו איך נעלמה ממנו הלכה זו לשעתא ולמה לא הזכרהו

הי' רגיל לילך לשם ושאלו בני ביתו למה מונע מעצמו דבר זה למען ימצא תרופה למחלתו, וענה להם רגיל אני להתנהג שם ברמה ושררות וכל זמן שהי' ביכולתי לעשות כן הלכתי שמה אבל כעת אין זה ביכולתי ולהכביד עול שררות על בני הקהלה לא בעינא ולצאת חוץ מהרגלי ג"כ אין רצוני וכבודי ע"כ שב ואל תעשה עדיף וכאשר הרגישו בזה אנשי הקהלה הפצירו בו ושמו יהבו על שכמם ופזרו לו ממון ככל הצורך כדרכם.

76* כשהיה זקיני זצ"ל בעיירות קטנות הללו הי' דרכו לדור בבית נכרי ופעם אחת כשבא לישב איזה זמן ביערגן הפציר בו איש נכבד שישכין שכינתו בביתו ואחר ההפצרה נענה לו ראשו והי' לו שמה דירה נאה. לא עברו ימים רבים והקול נשמע שבעל הבית הוציא לישנא בישא ומלשין מאוד על זקיני זצ"ל והדבר מגיע לאזני

ולע"ה לפי הבנתו והשגתו לעשיר ולעני לנכבד ולנקלה לכל אחד לפי מה שהוא ודרש וחקר לעזור ולייעץ להם כיד ה' הטובה עליו. ומרגלא בפומיה מ"ש חז"ל ברכות כיון שנצטרך אדם לבריות פניו נשתנה ככרום כיון שהמה זורחת נתהפך לכמה גוונים, הכוונה כי לא אמרו כיון שצריך אלא כיון שנצטרך אדם לבריות כלומר הבריות צריכים לו והוא תל תלפיות שכל פיות אליו פונים וחמה הוא שמש ההצלחה זורחת עליו להיותו איש שנצטרך לבריות, אזי צריך להתהפך לכמה גוונים לסדר דבריו ועסקיו עם כל אחד לפי ערכו וענינו ולפי מה שהוא. — והרבה פעמים אמר, הקב"ה נתן לי ג' חושים אני מדבר עם בני אדם וכתוך כך אני הושב ג"כ באיזה שו"ת ומסדר לי ג"כ השיעור לבני הישיבה או איוו דרשה בדברי אגדה:

בשנת תקצ"ה עמד איש אחד בשמו דאקטאר פיננער ממדינת אשכנז והוא ה' גם חכם תלמודי ולבש עצמו במדא דרבנן והשתדל להוציא לאור תלמוד בבלי מתורגם אשכנזית היינו על עמוד אחד סוגית הגמרא ותברא בצדו תרגום אשכנזי בגופן שלחם והלביש עצמו באדרת שעיר למען כחש ובלבו ישים ארבו וההוא אמר שכוונתו להגדיל תורה ולהאדירה בעיני עמים ושרים למען גם המה ישכילו ויבינו בתורתנו ולקיים קרא בדכתיב כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים ולמען יבצע מעשהו בא לפני זקיני זצ"ל ובחלקות לשונו כי ציד בפיו ומסוה היראה על פניו עלתה בידו להשיג הסכמה מזקיני זצ"ל להוציא מחשבתו מכח אל הפועל, אבל הקב"ה אינו מביא תקלה על ידי צדיק כמותו וכדרך הצדיקים שמפשפשים במעשיהם כן בהעמיק זקיני זצ"ל על הדבר יותר וכבוד חכמים הקור דבר עמד על אמיתתה כי בא דאקטאר פיננער במרמה ולקח את ברכתו כי ההוא הציע לפני זקיני זצ"ל שהמעתיקים המה ת"ח מופלגים ויראת ה' אוצרים והד מינייהו הוא הרב הגאון החכם השלם מהו' נתן אדלער הכהן ז"ל אבדק"ק האנאווער ואח"כ אבדק"ק לאנדאן הכירה בעהמ"ח ס' נתינה לגר והוא יתרגם מס' יבמות ועירובין וכן כתב זקיני זצ"ל בפיו' שעליו סומך בענין זה, אם הוא ואנשים כיוצא בו יתעסקו במלאכה זו שלא תצא תקלה מתח"י, אבל שקר ענה והעיד דאקטאר פיננער בהרב הגדול הנ"ל, כי אני ראיתי מכתב ידו אשר כתב לזקיני זצ"ל כי פיננער כיהש ושיקר במילתא דעבידא לגלוי'

ה' עלי, ואח"כ נתן שמחה בלבו על שאירע לו כן כי תמיד ה' מצטער בחשבו הלא יעמדו לישראל מנהיגי אליל רועים אינם נאמנים ואם כן יהיו המנהיגים אזי ח"ו לא יזכר שם ישראל עוד כי העם יוסיפו אשמה להיות רעים וחטאים אבל עתה הראני ה' שטעיתי והקב"ה נתן התורה לעזין שבין האומות וראה אני רב זקן ויושב בישיבה

כי הוא לא קיבל והאי פיננער בדאי לעשות כן לתרגם נאמן הוא ומצורף ו הודה על האמת הקדוש „חנוני חנוני הש"ם בלע"ז וכו' ו (עיי' „אגרות סופר קדוש זקיני זצ"ל כ אלא להורות תשוב דרכי ה' שאם ימנ וכדרך שאמרו ז"ל בצדקתו אחר שרא ולא עוד אלא שפי המרים ההמה וצדיק שמעתי שפעם רצ הורמנא ע' הדבר אם בוא יבוא (רעצפט) ועלי' כתו וידוכה במדוכה ויבי צריך לילך עם הפר מוכשרים לרפא את רופאי הנפש סידרי רשמו והתקינו התפי כוונות ועינינים הרב פתקאות אשר ערכו לחולה נפש או גוף יודע ועד כוונת מתו תו

בקתלה גדולה ואפ"ה דבר מגונה מאוד מפני ש עושין קידוש בצהריין כן, אם כן הנאמנים ל

חוט המשולש

קכה

כי הוא לא קיבל עליו לעסוק במלאכה זו ולתרגם לא יבמות ולא עירובין והאי פיננער כדאי הוא ומאחר שנראה לזקיני זצ"ל בעצמו שלא טוב ונכון לעשות כן לתרגם התלמוד ללעזים בלעז וגם ראה כי האיש פיננער לא איש נאמן הוא ומצורף לזה נתעורר ג"כ ע"י אחרים, ע"כ אחז צדיק דרכו בקודש והודה על האמת והדפוס מודעה רבה ותוכו רצוף אהבת האמת בלשונו הקדוש, חנוני חנוני כי שגגה יצאה מלפניו במה שנתתי הסכמה על הדפסת הש"ס בלע"ז וכו' וביטל דבריו הראשונים ככל וכל (המודעה ההיא הי' בידו) (עיי' 'אגרות סופרים' סי' י"ב ו"ג י"ד ט"ו), ואני הצעיר אומר בזה על קדוש זקיני זצ"ל כמו שאחז"ל על דוד המע"ה לא הי' ראוי לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים, כן עלתה לזקיני זצ"ל דבר להורות לעם ה' דרכי ה' שאם ימעה אחד באיזה דבר שלא יחזיק במעותו ויכשל שנית וכדרך שאמרו ז"ל מי שאכל שום יחזור ויאכל שום בתמי' וזקיני זצ"ל בצדקתו אחר שראה כי שגגה יצאה מלפניו הודה ולא בוש וחזר מדבריו ולא עוד אלא שפירסם ע"י הדפוס למען לא ישתו הדורות הבאים ממים המרים ההמה וצדיק יאחו דרכו של זקיני זצ"ל ללמוד ממנו להודות על האמת :

שמעתי שפעם רצה איש אחד לתרגם בלשון אשכנזי סידור התפלה וביקש הורמנא ע"ז מזקיני זצ"ל ואמר לו שלא יישר הדבר בעיניו והטעים הדבר אם בוא יבוא רופא לאיזה חולה ואחר שמצא מחלתו כותב לו פתקא (רעצעפט) ועלי' כתובים הסממנים אשר ירפאו מחלתו ואם החולה יקח הפתקא וידוכה במדוכה ויבשלה בפרור כל היום ויאכלה לא תפעל לו מאומה כ"א צריך לילך עם הפתקא לבית המרקחת אשר שמה רוקחים הסממנים אשר מוכשרים לרפא את החולה, כן הדבר הזה, הכמינו ז"ל אנשי כנסת הגדולה רופאי הנפש סידרו לנו התפלות עפ"י כוונות רבות אשר נעלמו ממנו רק רשמו והתקינו התפלות בלשון הקודש ולשון חכמים מרפא אשר סובל וכולל כוונות וענינים הרבה משא"כ שאר לשונות ואם יש לאדם מיחוש יש לו פתקאות אשר ערכו לנו אנשי כנה"ג אכל באלו פתקאות ותפלות לא די לחולה נפש או גוף כ"א יתפלל למי שבית המרקחת שלו להקב"ה אשר הוא יודע ועד כוונת מתקני התפלה והוא יתברך שמו יודע ומכוון לעשות לכ"א תרופה למחלתו עפ"י תפלתו בלשה"ק :

בקהלה גדולה ואפ"ה אמר האי איש עלי דבר מגונה מאוד מפני שהוא ראה מאבותי שעושין קידוש בצהריים ואני לא עשיתי כן, אם כן הנאמנים לה' לא ישגיחו על

המנהיגים להרע כי העיקר ושוורש אמונת אומן הוא מה שקבלו הבנים מאבותיהם כמ"ש הרמב"ן והנהג להם לישראל כי בני נביאים המה.

L

ראוהו בית דין

פרק שלישי ראש השנה

כמו

עין ספספם
גזי ספספם

5

איוון ותקע לו... המורה אד
מורה אד
מורה אד
מורה אד

איוון ותקע לו... המורה אד
מורה אד
מורה אד
מורה אד

דחתן כסאם... המורה אד
מורה אד
מורה אד
מורה אד

רבנו הגאון
מורה אד
מורה אד
מורה אד

מורה אד
מורה אד
מורה אד
מורה אד

דעוולפס ברברית פריק פון מיטש שפאל...
מורה אד
מורה אד
מורה אד

במורה אד
מורה אד
מורה אד
מורה אד

כמו: ראווה בית דין

פרק שלישי

ראש השנה

6

ברכת האדם... ומה וברכה הין קדשה מבעול ליה זקוק

הדרן עלך ראווה בית דין

אבל לא מנתינו... ולא נקדשהו לא כבודו של

הדרן עלך ראווה בית דין

יום טוב... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

ברכת האדם... על חללה מזה שמגדל (י' למי) כשעלה: וברכת

הדרן עלך ראווה בית דין

יום טוב... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

רבינו הגאון... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

היה יום... שאל רדה שחל להיות בשבת

ספר... ומה וברכה הין קדשה מבעול ליה זקוק

עין ספר... ומה וברכה הין קדשה מבעול ליה זקוק

יצא, ואסיקנא בתוקע ועולה לנפשיה, ופרכינן אי הכי מאי למימרא, ומשני מהו דתימא זימנין דמפיק רישיה ואכתי שופר בבור וקא מערבב קלא, קמ"ל, פירוש, דלא חיישינן להכי, הא ודאי ראייה התקיעה לא כלום הוא, שאם תקע וסתם אזנו מלשמוע התקיעה דלא יצא, וכיון דכן היכי מברכינן "לתקוע", וכן כתב הרא"ש ז"ל [שם]. ואפשר שטעם ר"ת הוא, דהא אשכחן בירושלמי פרק הרוואה [כריכות פרק ט הלכה ג] דאמרינן העושה סוכה לעצמו אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות סוכה, אם כי אינו מצווה לעשות סוכה אלא לישב בה, אלא על כרחך לומר, דכיון שאי אפשר לישבה בלא עשייה שייך לומר שצונו לעשות ואם אין לו סוכה מצווה לעשותה, ואם כן הוא הדין כיון דאי אפשר לשמיעה בלא תקיעה, שייך שפיר למימר וצונו לתקוע. אלא ד"ל, דכיון דאסיקנא בפרק התכלת [מנחות מב, ב] דכל מצוה דעשייתה לאו גמר מצוה לא מברכינן עליה, אי"כ הכא נמי כיון דגמר המצוה לא הוי התקיעה אלא השמיעה, לא מברכינן "לתקוע" אלא "לשמוע" דבכלל השמיעה תקיעה ואין בכלל התקיעה שמיעה. ודבר ברור הוא לפי זה, שאפילו בדעיבד אם בירך "לתקוע" הוה ליה כאלו לא בירך, וצריך לחזור ולברך "לשמוע", שלא כדברי הב"ח [עמוד שלה ד"ה ומ"ש יברך] וספר שיירי כנסת הגדולה [הגב"י אות א] שכתבו שבדעיבד יצא, וליתא, ודוק:

[כהנה ואין חילוק בין אם יברך לעצמו או שכבר יצא ומברך] הוציא אחרים אפילו הכי התוקע מברך ב' ברכות הנזכרות.

7e

כתב בב"י [עמוד שלה ד"ה כתוב] בשם תרומת הדשן סימן ק"מ, דמי שכבר יצא ידי חובת תקיעת שופר וכו' לתקוע כדי להוציא את חבירו, דמן הדין לא יברך התוקע אלא השומע מברך, אבל אין נוהגין כן, ע"כ. וליתא, דיפה נוהגין, ומה בכך אם כבר יצא התוקע, והלא אינו מברך אלא להוציא חבירו וכל הברכות אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם והיין כדאיתא בסוף פרק ראווה בית דין [ראש השנה טז, א], ואפילו לבקי מוציא וכמו שכתבתי לעיל בסימן רע"ג סעיף ד', ודלא כמרן המחבר שם, יעוי"ש, ויפה כיון ההגה שכתב שירכך התוקע ה' ברכות, עוד כתב הרב ז"ל בב"י [עמוד שלו ד"ה כתב] ז"ל, כתב הרמב"ם פרק י"א מהלכות ברכות [הלכה יז], אחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה לאחרים, מברך קודם עשייתה אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות, אבל אין צריך לברך שהחינו אלא על מצוה שעושה לעצמו, עכ"ל [הרמב"ם]. נראה מכאן, שמי שיצא כבר ידי תקיעה ואח"כ תוקע להוציא אחרים, שלא יברך שהחינו, וכן מי שיצא כבר ידי מקרא מגילה, וכן מי שאומר קידוש להוציא אחרים והוא אינו רוצה לצאת ידי אותו קידוש, כך מצאתי כתוב, ונראה שזה כדעת תרומת הדשן שבסמוך, עד כאן לשון הב"י. ותימא, דמה ענין ברכת שהחינו לדין תרומת הדשן שהוא בברכה עצמה על התקיעה, וכדברי הרמב"ם ז"ל כתבו רש"י והתוספות [בסוף] פרק לולב וערבה [סוכה ריש מו, א], ובכסף משנה [שם] הביא, שהרמ"ך [כהגהותיו לרמב"ם שם] הבין מדברי הרב ז"ל כמו שהבין ה"מצאתי כתוב" שהביא הב"י. ולא ירדו לסוף דעת הרמב"ם, שדבר ברור הוא שלא כתב הרב ז"ל כך, אלא במידי דמברך בעשייתו שהחינו כגון בעשיית מעקה או עשיית סוכה וכיוצא, דלא שייך לברך העושהו לפי שאינו לעצמו, וגם לא יברך בשביל מי שעשאו לו דכיון שהוא עצמו לא עשאו לא מברך שהחינו. אבל שהחינו של רגלים או של שופר בעת תקיעתו, וכיוצא, ודאי דמברך שהחינו כדי להוציא חבירו, ודלא כספר שיירי כנסת הגדולה [לשונות הרמב"ם הלכות ברכות] דף קמ"ג ע"א וע"ב יעוי"ש, ודע שאע"פ שכתב הרמב"ם ומה הורה וכו' שהרדרר

אין לנו אלא כדעת הרמב"ם ז"ל, אלא דסמך ליה אומן דתקיעה וכמו שכתב המחבר לענין סוכה ריש סימן תרמ"א. דין מי שמספיק לו אם יצא ידי חובת תקיעת שופר או לא, אכתבנו בסימן תקפ"ט [אות ד] בסייעתא דשמיא: L

ומה שכתב ויתקע תשר"ת ג' פעמים וכו'. עיין לקמן סימן תק"ץ. ג [אם התחיל לתקוע ולא יכלה להשלים ישלים אחר ואפילו ג או ד' ודי בכרחה שבירך הראשון והוא שיהיו שם התוקעים [האחרונים בשעת ברכה]. [עיין בסימן תרצ"ב סעיף א' בהגה]. פירוש, שאם לא היו שם בשעת ברכה, צריכין לברך להוציא את עצמם שלא שמעו הברכה, אבל אם כבר יצאו ידי חובתם דבר ברור הוא שאינם צריכים לחזור ולברך אע"פ שלא שמעו הברכה, ובספר שיירי כנה"ג [הגב"י אות ה] האריך וצידד צדין שאפילו שלא התוקעים יצאו ידי חובתם צריך לחזור ולברך, ודבריו תמוהים ולשון הב"י [עמוד שלו סוף ד"ה ואם] הטעהו. מה שיש לדקדק בה מדין קורא בתורה ונשתתק, עיין בסימן ק"מ [סעיף ב]. אם התחיל לתקוע בלא ברכה, אם נשאר לו עריין שום תקיעה שלא תקע צריך לברך. אם התחיל לתקוע בשופר כשר ונפסל, אינו צריך לחזור ולברך, ויתקע שאר התקיעות בשופר כשר. אבל אם הוא היה סבור שהיה כשר ונמצא פסול, צריך לחזור ולברך, ולתקוע מחללה התקיעות:

ד [אחר תוקע ולא שייך וכו' ואם הוא מוכבטח שחזור לתפלתו] רשאי לתקוע. תימא שכאן סתם מרן המחבר, ומשמע ודאי אפילו שיש הוקעים אחרים רשאי לתקוע, ולעיל בסימן קכ"ח סעיף כ' פסק דלא שרינן ליה במוכבטח שחזור לתפלתו אלא כדי שלא תחבטל נשיאות כפים, הא לאו הכי לא ישא את כפיו, ומינה, דהבא לא מצי לתקוע אלא בדליכא תוקעים אחרים. והרב המתבר עמו הסליחה, והעיקר כמו שכתב כאן, וכמו שכתבתי לעיל בסימן קכ"ח [שם] עיי"ש, ושוב מצאתי כן לב"ח [עמוד שלט ד"ה הילכך, ראה שם] בשם מהרש"ל [כביאורו לטור]:

ומה שכתב נוהגין להקרות לפני התוקע [סדר התקיעות] וכו'. כו כתב הרא"ש בתשובה כלל ד' סימן י"ח, וסיים, דלא הוי הפסק משום דהוי כ"טול כרוך" שהביא המחבר ז"ל לעיל בסימן קס"ו סעיף ו', יעוי"ש:

ה [הנופל שבר לתקוע בשופר בראש השנה וכו' אינו רואה סאתו] שכר סימן ברכה. עיין מה שכתבתי בסימן ש"ו סעיף ה' בסייעתא דשמיא:

כתב המגן אברהם ס"ק י"ב, דאיטורא ליכא כיון דצורך מצוה היא וליתא, דלעיל בסימן ש"ו סעיף ה' סתם לאסור, ועיין בנדרים דף ל"ז [ע"א]:

סימן תקפו

א [כל השופרות כשרים בין פשוטים בין כפופים וכו'. כתב הר"ן ז"ל [ראש השנה ו, א ד"ה וכתב], דאפילו של תיש נמי יוצא בה וטעמא דכפופים, כתב הטור [עמוד שמא] דאיתא בירושלמי [פרק ג הלכה ד] כדי שיכפפו לבם בחפלה, ולישנא דר"ש דילן [ראש השנה כו ב] הוא, כמה דכיוף איניש דעתיה טפי מעלי, וכתב רש"י כמה דכיוף איניש, בתפלתו פניו כבושין לארץ טפי עדיף משום "והיו עיני ולבי שם":

ומה שכתב [הגה] וכן שופר טבהטה טטאה [פסול]. הר"ן [ראש השנה ו, א ד"ה וכתב] בתפלה רתר דאע"ג דאסימא וראש השנה כו.

פסקי הרי"ד

לרבנו ישעיה דטראני הזקן ז"ל

פסקי הריא"ז

לרבנו ישעיה אחרון ז"ל

על ששה סדרי התלמוד הבבלי

יוצאים לאור לראשונה על פי כתבי־יד שטרם נדפסו
עם הערות והארות ומראי מקומות
מבואות ומפתחות

מאת

חברי מכון התלמוד הישראלי השלם בירושלים

כרך שני

עירובין, פסחים, יומא וסוכה

"יד הרב הרצוג" — איחוד מפעלים תורתיים־ספרותיים (אמ"ת)

בהוצאת מכון התלמוד הישראלי השלם, ירושלים

בסיוע קרן ווארצוויילר

סעודתו במקום אחר יצא בקידוש הראשון. וכנ"ל אם היה רוצה לוכל מיני מגדים בבית אחד ועוד היה רוצה לאכל עיקר סעודתו בבית אחר, מקדש במקום שאוכל סעודה הראשונה ואין צריך לקדש במקום סעודה השנייה, לפי שכל סעודת השבת חשובה היא, ואפי' סעודת עראי סעודת קבע היא נחשבת בשבת, ויצא בקידוש הראשון, ועל הסעודה השנייה מברך בורא פרי הגפן, ואחר כך אוכל סעודתו כדרך שעושה בסעודת היום, כמבואר בקונטרס הראיית. ל. בני חבורה: שהיו מסובין ואוכלין סעודתן, ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן וכלה או לילך לבית הכנסת: או לבית המדרש, אם הניחו שם מקצת חברים ואפילו זקן או חולה הרי דעתן לחזור למקום סעודתן, וכשהן יוצאין אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונין ברכה לכתחלה, אלא גומרין סעודתן ואחר כך מברכין. אבל אם לא הניחו שם זקן או חולה, כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע על מה שאכלו וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה על מה שרוצין לאכל, הואיל ומשנין מקומן שינוי מקום מפסיק סעודתן, וכל שכן האוכל בבית זה: ועוד הלך לאכל בבית אחר, ש[הוא] שינוי מקום, מפסיק סעודתו ויש לו לברך על כל סעודה וסעודה, ובין בפת ובין ביין ובין בשאר כל מיני פירות שינוי מקום מפסיק וצריך לברך פעם שנייה. אפילו אכל במזרחא שלתאנה ובא ואכל במערבא הרי זה שינוי מקום וצריך לברך, וזה מבואר בתלמוד ארץ ישראל בסוף פרק כיצד מברכין. יא. בעל הבית שהיה מיסב ואוכל, קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר אין צריך לברך לכתחלה, הפליג צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר צריך לברך לכתחלה, פועלים שהיו עוודין בתאנים וגודרין (בתאנים) [בתמרים] ומוסקין בזתים, אע"פ שמפסיקין ואוכלין אין צריך לברך למפרע וכשהן חוזרין אין צריכין לברך לכתחלה. הפליגו צריכין למפרע וכשהן חוזרין צריכין לברך לכתחלה, וזה מבואר בתוספתא במסכת ברכות.

אבל אינו מברך על המזון שאכל ולא על היין ששתה אלא בסוף סעודתו. ומז"ה: [אומר] שאינו מברך המוציא על מה שאכל אחר הקידוש, אבל על היין מברך בין על מה ששתה בין על הכוס שרוצה לשתות, ושטת רבינו יצחק [בפסקיו] כדבריי וכן עיקר כמבואר בקונטרס הראיית. וכן אם גמר סעודתו מבעוד יום ולא הספיק לברך ברכת המזון עד שקדש היום מקדש ואחר כך מברך ברכת המזון, שאסור לטעום כוס שלברכה בלא קידוש, וכן ביאר מז"ה. ו. אין מביאין שולחני שלאדם לפניו בלילי שבת אלא אם כן קידש תחלה, כדי שתבוא הסעודה לכבוד השבת, ואם הביאו אין מחזירין אותו אלא פורש מפה ומקדש כמבואר בקונטרס הראיית, וכן ביאר רב אחא בשאילתות. וחייב אדם לקדש את השבת ולברך על קידוש היום, שניי זכור את [יום] השבת לקדשו, ואפילו נשים חייבות בקידוש היום מן התורה, שניי זכור ושמור, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, כמו שמבואר בפרק (אין עומדין להתפלל) [מי שמתו]. ז. ומן התורה: בין אם קידש על הכוס בין אם קידש בלא כוס כמו שמקדשין בתפלה יצא, אבל הכמים תקנו לקדש על הכוס בין בערבי שבתות בין בערבי ימים טובים, כי קידוש זה שעל הכוס לא יהיה אלא במקום סעודה, שניי וקראת לשבת עונג, שתהא קריאת השבת במקום עונג. ח. מקום שנוהגין לקדש בבית הכנסת כדי להוציא האורחין האוכלין שם אין יוצאין באותו הקידוש אלא האורחין, אבל אותן שדעתן לוכל בבתייהן אין יוצאין בו וצריכין לקדש במקום סעודתן, ונראה בעינינו שמותר להם לטעום מכוס הקידוש הואיל ויוצאין בו האורחין, כמבואר בקונטרס הראיית. ט. אפילו אם קדש אדם בעלייתו, וכבה הנר ועלה לויא בגגו או שירד בביתו או שנכנס בחדרו, צריך לקדש פעם אחרת, כדי שיהא קידוש במקום סעודה, ונראה בעינינו שאם קידש במקום סעודה והתחיל לוכל וכבה הנר ואחר כך הלך ואכל

26 קא, ב. 27 ברכות פ"ו ה"ח, וראה תוד"ה אלא, ובגליון כאן וכן בכ"ש נוסף: בד"א כששנה מקום מבית לבית או מבית לעליה, אבל אם שנה מזוית לזוית אין זה שינוי ואינו מברך פעם שנייה. וכג"י רי"ף ורא"ש קא, ב, אבל מפניגה לפיגה לא, ולפינו בכ"י זה כתוב להלן בסמוך. 28 פ"ד ה"ח וה"י, וראה תוד"ה כשהן קב, א.

10 ראה פרי"ד ה"י 29. 11 ראה שם ה"י 62. 12 ק, ב. 13 פי יתרו סי' נד, וראה תוד"ה שאין. 14 שמות כ, ח. 15 דברים ה, יב. 16 ברכות כ, ב. 17 קא, א. 18 ישעיה נח, יב. 19 שם. 20 ראה מאירי וטוש"ע וב"י רסט. 21 קא, א, ואף רב הונא סבר כו'. 22 ראה טוש"ע רעג ס"ה. 23 ראה מג"א שם ס"ק יא. 24 קא, ב. 25 קב, א.

הקכות שבת סימן רעג

נג. באר הנהגה

במקום סעודה (כג) וגומר סעודתו (כד) במקום אחר. ודוקא אכל לחם (כה) או שמה יין, אכל אכל
 (ו) וזו פרות לא. הנהגה ילפי זה היה אחר למהל ולסנדק לשנות מכוס של מילה בשבת בשחרות אם שותין
 (ז) בפעור (בית יוסף), אכל נהגו לתן לחינוך (הנהגות מיוסדות פרק כ"ט מה ש"ס): ז' (כה) * לאם קדוש בביתו ושמע
 (ח) שכנו (כט) ושלחנו ערוך לפניו, יוצא בו, דשפיר הני מקום סעודה, (ל) * יוכגון שנתכונן השומע לצאת
 ומשמיע (ט) להוציא: ז' יש אומרים שאין מקדשין אלא לאור הפר, יגיש אומרים שאין הקדוש תלוי בפר
 אכרם וצדקי (מה ש"ס) ספא ואכר קיא (גמא) ס' סור כסם נאון וקדשי (מה ש"ס) כסם רבי שספא וכן כסם הנהגות (מה ש"ס) ספא וז' יאס' ס'

באר הנהגה

(א) פרות לא. והני הנהגות מה מניס יצא, קרא על כל מניס חשיבו שפי
 לפניה שבת מיון, ושכר אף על גב דהני חמר בדניה לא יצא בו במקום סעודה
 ולא עבר כמו יין, כגון אכרם, לפי זה נראה לי לכל שכן באנווי' דלא יצא:
 ז' (ב) שכנו, ואילו לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמענו ואילו הוא אינו אוכל,
 וקמו שכתבנו סיון רישט נשבעו, כגון אכרם (מה ש"ס) מין עס': (ס) להוציא, וכן
 היה שהשילח עבור אינו קדש אלא לשום כהנן לא יצא השומע אלא אם כן

משנה ברורה

(כג) וגומר סעודתו, עין לעיל בסיון קע"ח סעיף ב' בהנהגה
 ולכתחלה לא יצחק במקומו כלי כרפת הסיון, אף בדרכו כשעקר
 אין צריך לברך ברכת המזון מקדש אלא אחר גמר הסעודה:
 (כד) במקום אחר, נשם (ה) אין צריך לברך עוד על הכוס קדם
 שישקו דהא כבר יצא יד קדוש: (כה) או שמה יין, (קל שכן
 (ס) אם אכל מיני הנהגות מהמשת מניס דנצא דהם חשיבו שפי
 לסעודה שבת מיון, (ט) אכל שכר ושאר משקין אפלו אם היה חמר
 קדיחה אין יוצא כם במקום סעודה, ולא סעיד הלב כמו יין, ועין
 בחושני הגאון רבי עקיבא איגר ובהוספת שבת (ש"ס יא) שהוכיחו
 דלכתב ראשונים אינו יוצא ידי קדוש במקום סעודה על ידי כוס
 יין, ועל כן נראה שאין להקל בזה אלא במקום הרחק: ז' (כו) פרות
 לא, דחששת מניס נקרא מוון, ויהן סווד הלב, אכל שאר דברים
 (ח) אפלו אכל פהם בחמשת מיניס קדוש סעודה אחר כלה, ועל כן מה
 שדוקים לילך לבית חתן או מילה ואין עס כיסגין אחר קדוש רק
 מיני קגרים, אין לו לטעם שם כלל, ולא סגי כמה שנתמקדש
 שותה כל הכוס אף שהוא מחויב רביעית, דזה מהני רק לשותה
 עצמו אכל לא לאחרים (אחרונים), הנהגה בשלטי גבורים (מה ש"ס):
 א"א קרב דאף בפרות עיר, וכל סעודה שבת נחשבת קבע, אף
 דעת הטור ושלחן ערוך עיר וכן אכרם (מה ש"ס יא), אף אם הלש
 לבו קצת ואין לו עתה בחמשת המינים לסעוד אחר הכוס, (כז) דעת
 איהו אחרונים דניס לסמך על השלטי גבורים בשחרות, אכל בלילה
 קדאי אין לסמך עליו דשארי פוסקים לא סבידא להו כותיה:
 (כז) בשעור, דהנהגו שישתה שעור רביעית, (כח) ויש אומרים שאינו
 יוצא ידי קדוש במקום סעודה אפלו ישתה שעור רביעית, רק צריך
 לשחות רביעית יין מלבד הכוס של הקדוש: ז' (כח) זאם קדש,
 הדר (ל) בבית אחר (כגון אכרם (מה ש"ס יג)), (ל) אינו יודע בעצמו לקדש,
 ודליל קסעף די ועין מה שכתבנו שם בסעף קטן כ', עוד קרב כהנן אכרם (מה ש"ס)
 לקם המוציא: (כט) ושלחנו ערוך, נראה דלאו דוקא, אלא הוא הדין שרועה לצורך השלחן לאכל לאלתר גם כן מהני, כיון שהיה
 דעתו לזה משעת הקדוש וכנ"ל בסעף ג' בהנהגה: (ל) וכוון שנתכונן וכו', והוא הדין בכל שמקדש לאחרים דינא
 נכ"ל, (ל) וכשהשילח עבור קדש בבית המדרש (ל) במוננו, לא יצא השומע אפלו אם יתכונן לצאת והוא רוצה לסעוד שם אחר קר,

שער הדין

(מ) כגון אכרם (מה ש"ס): (ס) כגון אכרם (מה ש"ס יא): (ס) כגון אכרם (מה ש"ס יב) וראר
 אחרונים: (ס) אחרונים: ז' (מ) חיי אדם ויחי עלו ובעיה וכתב שכן כתב האלוה
 (כה) ז' (מ) הוא דעה הלכות ורבו אחרונים הסוברים בשיתוח, וסכל פקום
 קדוש של שחרות יש לסמך על התקלן אם אין לו יין כל כן, אכל בקדוש
 של לילה אין להקל בזה, ואילו אם ישתה עוד כוס אחר בלילה מלבד זה גם
 כן יש לעין אם נוסף על זה, דכמה ראשונים חולקים על זה כמו שכתב
 מדרושי רבי עקיבא איגר: ז' (ל) כגון אכרם (מה ש"ס יג): (ל) אף דבהתוספת קיא

אדם אף על פי
 על יכול להוציא
 קדוש היום דמי
 ידית בשבת, סוף
 מה ש"ס פ"ד מה ש"ס
 עמקום, שאסור
 במקום סעודה
 צא ידי קדוש

אסור למהל לשותה
 ס' כן כל קדוש לא
 עין עין שם, וליה
 ידית, פיר קדוש וכן
 שכתב (מה ש"ס) כסיון
 כס"ח (שי"ו ויז' ויח'
 כל במקום סעודה

ער אחר יין
 לא בבית אחר,
 ים הקדוש אין
 וזהו הדין
 כל עמקה קדי
 וקום וברלקמה
 יצא לעצמו
 דם מוציא את
 הוא חוב כגון
 כסיון קס"ד
 שם כל הקדוש
 בביתו ועקר
 מכות
 הלילה, לא
 סעודות דאינו
 החוב עליו
 המנהג עמקה
 צריך לאכל
 אחרים אם
 גם בכרפת
 לקדוש היין
 בעצמם אינו
 או בעצמו
 א לא דככל
 מה ההנהגה
 תלה המנהג
 אינו יוצא
 לקדש לא
 שם כלל,
 פנים שעור
 כגון קדש
 (יאא קדוש)
 רביעית יין

סעודה, אכל
 כל עמקה א'
 אכרם וצדקי

שמע כהנא
 זאב וכו'
 גאנרק
 חלק

ספר

מעשה איש

חלק חמישי

תולדות חייו והנהגותיו
של האדם הגדול בענקים רבן של ישראל
הגאון החסיד מרן
רבינו אברהם ישעיהו קרליין זצוקללה"ה
בעל "חזון איש"

ובסופו קונטרס "חבל יעקב"
והוא משא ומתן בד"ת עם מרן בעל "קהלות יעקב" זצ"ל,
גיס רבינו זצ"ל

נכתב ונערך בעזר ה' על ידי
צבי בלאאמור"ר רבי משה זצ"ל יברוכ

בני ברק, תשס"ב

בדיני שבת

אמר שהוא חושב שעיקר הקפידא לסיים "שנים מקרא ואחד תרגום" הוא עד לפני מנחה בשבת, אבל הוא ז"ל עצמו סיים לפני תפילת שחרית, וכשלא הספיק עיכב את הסעודה. (מהגר"ח קניבסקי שליט"א).

הג"ר משה מאיר פראג שליט"א הלך לבקש ברכה מרבינו בשבת האויפרוף שלו לפני נישואיו. אמר לו רבינו: מה שלא נוגע לשבת, איני עושה בשבת! כשנשאל מתי לבוא לקבל ברכה ענה: מתי שתבוא תקבל ברכה, ובירכו במוצ"ש (מחתנו הג"ר יעקב דוד אילן שליט"א).

הג"ר משה סולובייצ'יק זצ"ל שאל למרן ז"ל בזמן שנאסר עליו בפקודת הרופאים אכילת כל דבר חוץ מירקות, מה יעשה לענין קידוש במקום סעודה, והורה לו שחייב בקידוש (וישמע מאחר), היות זהו מזונו ואצלו מיקרי קידוש במקום סעודה (מהגר"ח קניבסקי שליט"א).²

אמר לענין קידוש היום בשבת, שאין צריכים השומעים לטעום מהדין, ודי במה שהם ברי שתייה (מהגאון ר' דוב לנדוי שליט"א בשם חכם אחד).³

היה מנהג באירופה שנהגו לאכול לאחר הקידוש דגים וכדו' לפני נט"י, ושאל הג"ר משה סולובייצ'יק זצ"ל דעת רבינו על מנהג זה, ולא היה ניחא ליה בזה (ספר "האיש משה" עמוד קנ"ד, ע"ש).

2. הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר להוכיח כן מסוכה (כ"ח א') דתנן מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסיכך על גבי המטה בשביל קטן, והרי התינוק אוכל רק הלב מאמו ואיך שייך ע"ז חיוב סוכה, אלא ע"כ כיון שזהו מזונו שייך חיוב סוכה. עוד הביא להוכיח כן מברכות (מ"ח, ב') משה תיקן להם ברכת הזן על אכילת ה"מן", אף שה"מן" אינו פת מ"מ להם היה זה סעודתן [והוסיף הגר"ח שליט"א שלפי"ז יתכן שגם כשהרגישו ב"מן" טעם פירות, היו מברכים על זה ברהמ"ז]. [ועיין בהגהות יעב"ץ פסחים דף ק"ד ע"א].

3. ואמנם בשם הרב מבריסק הגרי"ז זצ"ל מ"טו בי מדרשא, שבקידוש של יום השבת צריכים השומעים לטעום מהיין כדי שתהא הברכה אצל השומעים חפצא של ברכת הנהנין. [והג"ר דוב לנדוי שליט"א העיד בזה מדברי ה"מגן אברהם" (הלכות ראשהשנה סימן תקצ"ז סק"ג) שהביא ממהר"ם מרוטנבורג שהיה מתענה ברה"ק וקידש בביתו קידושא רבא, ואמר הטעם לפי שהוא דאורייתא, ע"ש, ואכמ"ל].

ספר

ארחות רבנו

באן מקצת מארחות חייו הקדושים של רבנו
הגאון החסיד רבן ומאורן של ישראל

מזן הגרי"י קניבסקי זצלה"ה
בעל ה"קהלות יעקב"

5

כתבם תלמידו המובהק נאמן ביתו
אאמו"ר הגר"א הלוי הורביץ שליט"א

(

זקה"י

.)

קה"י.

י"ל בעזה"ת ע"י

ישעי' בן לאאמו"ר הגר"א הלוי שליט"א הורביץ

שנת: עין חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאושר (תש"ן לפ"ק)

פה בני ברק ת"ו

וזה מזונו א"כ זד
ובשח"צ כ"ח)

גד. ספר הרה"ד
של הקידוש
יין נוסף לכוס ש
בשם אבן העזר

גה. אצל מו"ר
ורושם בס

בוצע מיד את ד
ראיתי אצל
בקרומ העליון
רע"ד ס"א במ"

גו. על שלחן
בצד שמאל

גז. בסעודת ה
ומברך וב

ואח"כ מחלק נ
מכזית והשליכ
השני יהי הפ
בשנים הקודם
האחרונות אכ
כן וזה חומר
אבל בעצמו
למו"ר כנראה
הכזית. (ע"ש

קידוש על חלות

מט. ספר לי הרד"פ (שליט"א) ז"ל שמו"ר (שליט"א) זצוק"ל פעם אחת שכח לעשר את היין לפני שב"ק זה הו' בזמן שמו"ר גר בישיבת בית יוסף, וירד לשאול את מרן החזו"א זצוק"ל ואמר לו מרן תבואו אלי ואוציא אתכם יר"ח קידוש וענה מו"ר שחושב שאין זה לכבודה של זוגתו שבליל שב"ק תלך לשמוע קידוש בבית אחר, ועלה לביתו וקידש על החלות. (ע"ש ס"ט ומ"ב ס"ק ל"ב).

נטל ידיו אחרון

נ. מו"ר (שליט"א) זצוק"ל נוטל את ידיו לסעודה לאחר שכל בני ביתו נוטלו ידיהם לסעודה כמו שנהג הרא"ש ז"ל כדי שלא יהי' הפסק גדול בין הנטילה לבציעת הפת. שמעתי שמרן החזו"א זצוק"ל כשאכל עם מסובים נוטל ראשון.

קידוש במקום סעודה

נא. סיפר לי הגר"ק שליט"א שמרן החזו"א זצוק"ל החמיר שלא לצאת מהחדר שבו קידש, ונטל בו את ידיו והחמיר כן אף לב"ב, וכך הו' עובדא שמו"ר עם כ"ב אכלו יחד עם מרן החזו"א (בדירה ברח' חזו"א) בחדר של הרבנית (תחי') ע"ה, ומקום הודד עם המים הו' סמוך לחדר ע"י פתח המטבחון (שהו' המעבר מההול לביהמ"ד) ואמר מרן זצוק"ל להכניס לפני הקידוש את המים לחדר שבו קידש וכאן נוטלו כולם את הידים, וכן מקפיד מו"ר בביתו אמנם בשנים האחרונות שאכלו עמו נכדו נכדותיו ובעליהן אמרו לי שמו"ר לא הקפיד שהם יטלו את הידים בחדר שקידש, (ע"י סי' רע"ג ס"א בבה"ל ד"ה וכן עיקר)

וראיתי בספר שיצא עכשיו על הצדיק ר' שלמה בלוך זצ"ל שסיפר שהחפץ חיים זצוק"ל הו' נוהג שכל בני ביתו יטלו ידים בחדר בו קידש כדי שיחשב קידוש במקום סעודה והו' נותן טעם שמדינא רק מבית לבית לא מהני דעת אבל מחדר לחדר שפיר מהני דעת אך כהיום מי יש לו דעת ור"ש פירש שכוונת הח"ח ששוכחים ע"כ בכתוב שם.

נב. ראיתי בסעודות שבת ואף בסעודה שלישית עומד ספל עם מים ודלי על יד מו"ר (שליט"א) זצוק"ל בחדרו ונוטל את ידיו לסעודות (אמנם בימות החול וכן בסעודת מלוה מלכה ראיתי שנוטל ידיו במטבח ואוכל בחדרו).

קידוש במקום סעודת ירקות

נג. סיפר לי ג"א שליט"א ששאלו את מרן החזו"א זצוק"ל על אחד שכל מזונו רק ירקות ואסור לו לאכל דבר אחר מה עם קידוש במקום סעודה וענה לו מרן זצוק"ל היות

זוה מזונו א"כ זה סעודתו לענין קידוש במקום סעודה ויעשה קידוש. (ע"ש מ"ב ס"ק כ"ו ובשה"צ כ"ח)

רביעית יין מהקידוש — סעודה

גד. ספר הרה"ח רד"פ שליט"א שמרן החזו"א זצוק"ל הורה לו שישתה רביעית מכוס של הקידוש שקידוש עליה ויצא בזה יד"ח סעודה במקום קידוש, ולא צריך רביעית יין נוסף לכוס של קידוש כיש פוסקים (העובדא הוי בקידוש של יום) (ע"ש בה"ט ס"ק ו' בשם אבן העזר ומ"ב ס"ק כ"ו כ"ז).

לחם משנה ובציעת הפת

גה. אצל מו"ר (שליט"א) זצוק"ל החלות מונחות אחת ע"י השני ולא אחת על השני ורושם בסכין על הימנית ואותה בוצע תחלה אף שהוא איטר ואחר שאכל ממנה בוצע מיד את השני.

ראיתי אצל מו"ר (שליט"א) זצוק"ל לפעמים היתה חלה של לחם משנה חסר קצת בקרום העליון כמו ששכיח בחלות בחנות כתוצאה מזריקתה ושכיבה זו ע"ג זו. (ע"י סי' רע"ד ס"א במ"ב ובשע"ת ס"ק א').

גו. על שלחן מו"ר מונחים חלה אחת מתוקה וחלה שני לא מתוקה והמתוקה מונחת בצד שמאל ולפני הברכה מעבירה לימין ומשרטטה ובוצע עלי' תחילה. (ע"ש).

מו"ר בוצע על שתייהן

גז. בסעודת הלילה והיום בוצע מו"ר (שליט"א) זצוק"ל את שתי החלות, אומר ברשות ומברך ובוצע אחת סמוך לברכה וחותר ממנה פרוסה גדולה טובל במלח וטועם ואח"כ מחלק מהפרוסה שחתך פרוסות קטנות למסובים (ולפי עדותם היו לפעמים אף פחות מכזית והשלימו בעצמם) ואח"כ בוצע את השני, ואמר לי מו"ר הטעם שחושש שחיתוך השני יהי הפסק וכמבואר בתוס' שחיתוך הפסק ולכן חותכה לאחר שאכל מהראשונה, בשנים הקודמות הסתפק רק בזה שבצע את השני ולא אכל ממנה, אמנם בשנים האחרונות אמר שת"ח אחד אמר לו שצריך גם לאכול ממנה כזית ואף שדעתו לא כן זה חומרא ולא צריך מ"מ מהדר ואוכל כזית מהראשונה וכן כזית מהחלה השני אבל בעצמו לא חתך מהשני כזית רק בצעה, ומישהו מהמסובים חתך ממנה כזית ונתנו למו"ר כנראה משום שדעתו שדי בחתיכה ורק כדי לצאת דעת המעורר, אחר חותר את הכזית. (ע"ש מ"ב ס"ק ד')

בנוהש"ת

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמת שבת

מל שרה

חלק ב'

כולל בירורי הלכות בהלכות שבת המצויים

(השייבים לשו"ע סי' רע"א - ש')

כל אלה הוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארבענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

ומו"צ בבית הוראה שע"י התאחדות הרבנים

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ב"ח

ספר חינוך ישראל, סי' נשמת ישראל

שו"ת מקדש ישראל, וש"ס

ברוקלין נ.י. - מ"ו שבט שנת תשס"ה לפ"ק

דפוס "הכתב"

להתענות תענית חלום (אף שזהו העונג שלו) כיון שעיי"כ מבטל מצות קידוש דאורייתא, דמאחר שתקנו חז"ל שאין קידוש אלא במקום סעודה אף מה"ת לא יצא בלאו הכי].

ולמעשה מסתבר שלא יקדש על הכוס [ועמג"א (רס"י רע"א) שמביא מר"ת (כתוס') פסחים דף קו:)] שלא יאמר נוסחת קידוש בלא כוס יין, והוכיח מזה המג"א דקידוש מן התורה ממילא יוצא בתפלה, ואילו קידוש על הכוס שאינו אלא מדרבנן, הא עכ"פ מדרבנן לכו"ע בעינן שיהא במקום סעודה [ולמה יכניס עצמו לספק ברכה לבטלה במקום שאין הכרח לומר שרק הוסיפו למי שאפשר לו שיקדש במקום סעודתו (ולא הופקעו לגמרי את נוסחת הקידוש למי שאי אפשר לו לקיים קידוש במקום סעודה) כיון שמה"ת ממילא כבר יצא, ואילו מדרבנן בלאו הכי אינו יוצא בלא סעודה [אלא שאכתי צ"ע למ"ד שאין יוצאים מה"ת בקידוש שבתפלה כיון שאין בה הזכרת יצי"מ].

ובשע"ת (ער"ב סק"ב) מביא מהפר"ח (בסי' תרע"ח) דמי שהוא במקום שאין לו לא יין ולא פת לא מצי לקדושי, דלא כהרב מהר"י מולכו (המובא בברכ"י סק"ח) דס"ל דמי שאין לו לחם ויין צריך לחזור ולומר ברכת הקידוש (אף אם התפלל ערבית), ומביא עוד מס' המכריע (סי' ע"א) שכתב דהיכי דליכא סעודה לא מחייב בקידוש, והיינו שלא תקנו קידוש ביוכ"פ ואפילו הל בשבת וכו' וקידוש דאורייתא יוצא בתפלה שמכרך מקדש השבת וכו' עיי"ש, וצ"ע אם שכח בשעת התפלה לכוון לצאת בזה ידי"ת קידוש (ובדאורייתא מצות צריכות כוונה).

שו"ר שהאריך בזה בקונטרס שולי האדרת שבסוף הגש"פ עם פירוש "הרוקח" (סי' ל"א) ועיי"ש שהעלה לחיוב בנידון שאלתינו, ובשו"ת מנחת יצחק (ת"ח סי' ל' אות ה') דהזנה

שלא בדרך הפה לא חשיב אכילה ופטור מקידוש, וע"ע בדברינו בסימן הקודם.

* * *

סימן קל"ט

שאלה - מי שכבר עשה קידוש בשבת בבוקר בביהמ"ד אי יכול לחזור ולקדש בביתו להוציא ב"ב כשהם יכולים לקדש בעצמן.

תשובה - שפיר דמי (כשהוא ישחה מכוס של קידוש). נראה דאף דמבואר בסי' רע"ג דמי שכבר קידש אינו יכול להוציא את חבריו אא"כ חבריו אינו בקי, מ"מ בנידונינו יש להקל א' ד"ל רדין הנ"ל רק בקידוש של לילה משא"כ בקידוש היום שאינו אלא ברכת בופה"ג דינו כשאר ברכת הנהנין שקיי"ל שכל שהוא טועם יכול לברך ולהוציא את חבריו והכי"נ הרי המקדש טועם מהכוס, ב' שהמ"כ (בסק"ט) מביא מהפר"ח וארצות החיים שחולקים על דינא דשו"ע הנ"ל שמי שיצא יכול להוציא אף את הבקי, ג' שדעת הגר"א שלא מיקרי קידוש במקום סעודה אלא בסעודה גמורה של פת ול"מ פהב"כ ולא יין נמצא שהמקדש בביהמ"ד אף הוא לא יצא עדיין מצות קידוש ושפיר מוציא את האחרים [ובמק"א כתבנו שכדעת הגר"א הנ"ל כ"נ יוצא מתוס' ורא"ש ואר"ח ותר"ן], ד' דעת הבנין עולם (סי' ח') דנהי דיכול לקדש על מנת לאכול פהב"כ אבל לא יצא בזה מצות קידוש "במקום סעודה" דהיינו סעודת שבת.

* * *

סימן ק"מ

שאלה - חולה שרוחו כל עמו לעשות קידוש בעצמו אי מותר לאחר שכבר קידש בביתו לעשות לפניו קידוש.

תשובה - יש להקל. כט

דלמי שיודע ל' רשאי לומר בשבילו קידוש כ' דקיי"ל דאע"פ שיצא מוציא אפשר לו בעצמו, וכ"ה בס' סכ"א), אבל הפר"ח (סי' תקפ והסכימו עמו בס' ארצות החיים מבשרי אחזה (סי' ח'), וע' נמ"ו (סוסק"ב) שרבים חולקים ע"ד במ"ב בבה"ל דבריעבד מוציא בכל הברכות אע"פ שיצא מו ועיי"ש שכוננת הטור והשו" לתחלה, ובשעה"ד כנידונינו יקדש לו או יתעצל מלעשות לסמוך על המקי

* * *

סימן קמ"א

שאלה - מי שהוא על רשאל לאכול פירות רק ירקות אם רשא על סמך זה

תשובה - יש שהורה ע בירקות. הגם ג

שו"ע סי'

סימן קמ"ב

שאלה - מדת שיעור ג בו מצות "סעוד לאותן שהם על דייעט"א, יכול לאכול הו

דפטור מקידוש ודמ.

קידוש בשבת יכול לחזור שהם יכולים

זהו הוא ישתה נראה דאף יש אינו יכול ינו בקי, מ"מ ל רק בקידוש זו אלא ברכת שקיילי שכל חבירו והכינ"ב (בסק"כ) קים על דינא ציא אף את ידוש במקום לי"מ פהבי"כ הוא לא יצא את האחרים ל כ"נ יוצא הבנין עולם יכול פהבי"כ ום סעודה

תשובה - יש להקל בשו"ע (ס"ד) מבואר

דלמי שיודע לקדש בעצמו אינו רשאי לומר בשבילו קידוש כדי להוציאו, דמה דקיי"ל דאע"פ שיצא מוציא זה בדיעבד כשאי אפשר לו בעצמו, וכ"ה בס' חיי אדם (כלל ה' סכ"א), אבל הפר"ח (סי' תקפ"ה) חולק ומתיר, והסכימו עמו בס' ארצות החיים (סי' ח') ובשור"ת מבשרי אחזה (סי' ח'), וע' נמי בשו"ע הרב בקו"א (טוסק"ב) שרבים חולקים ע"ד המחבר בזה, וע' במ"ב בבה"ל דבדיעבד מוציא בכל גווני, דמדינא בכל הברכות אע"פ שיצא מוציא אפילו לבקי, ועיי"ש שכוונת הטור והשו"ע למצוה בעלמא לכתחלה, ובשעה"ד כנידונינו שמשער שאם לא יקדש לו אז יתעצל מלעשות קידוש בעצמו יש לסמוך על המקילים.

L

* * *

סימן קמ"א

שאלה - מי שהוא על דייעט"א ואינו רשאי לאכול מיני דגן ולא פירות רק ירקות אם רשאי לעשות קידוש על סמך זה.

תשובה - יש שהורה שבאי אפשר יוצא בירקות. הגם שבס"ד קכ"ד קכ"ה

הבאנו שיטת השלטה"ג דאף אכילת פירות מהני להחשב קידוש במקום סעודה, אלא שלא נקטינן כוותיה רק בשבת שחרית בשעת הדתק יעוב"ש, מיהו אולי מי שהוא על דייעטא ולפי פקודת הרופאים אינו רשאי לאכול רק פירות (וירקות) דשפיר דמי ככה"ג (באי אפשר באופן אחר) לסמוך על השלטה"ג ולקדש על סמך אכילת פירות.

מ"נ לא שמענו רק אכילת פירות, אבל אכילת ירקות לא שמענו דמהני אף להשלטה"ג.

ומצאתי בס' מעשה איש (ח"ה ע' צ"א) במי שהרופאים ציווהו שלא לאכול שום דבר הוץ מירקות שהורה לו החזו"א ז"ל שאעפ"כ הוא חייב בקידוש (שאינו אלא במקום סעודה) היות וזהו מזונו ואצלו מיקרי זה קידוש במקום סעודה, אלא שציווהו לשמוע קידוש מאחר יעו"ש [וע"ע כשאין לו אחר (וכגון כשהוא בבית חולים) שי"ל שרק לרווחא דמילתא אמר כנ"ל שהוא חייב בקידוש, או להיפך שרק לרווחא דמילתא אמר לו שישמע קידוש מאחרן שו"ר בס' ארחות רבינו (ע' קי"ב) שהחזו"א ז"ל הורה בכגון דא דשפיר מיקרי אצלו סעודתו הואיל וזה מזונו (וכל שכן פירות) וזמותר לו לעשות קידוש על זה." L

* * *

שו"ע סי' רע"ד - הלכות סעודת שבת

תשובה - לכתחלה יאכל קצת יותר משיעור כביצה. בטור (סי' רצ"א) כ' שיוצא סעודת (ג') דשבת באכילת כביצה, והכ"י ציין עלה שכן הוא בר"ן (שבת דף מג: מדפי הרי"ף ד"ה כמה) משם בעל הלכות

סימן קמ"ז
שאלה - מדת שיעור אכילת פת לצאת בו מצות "סעודת שבת" [נפק"מ לאותן שהם על דייעט"א, או בס"ג כשאינו יכול לאכול הרבה].

לעשות זר לאחר קידוש.